

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI

REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY FOR EU AFFAIRS

D.E.H.B. Olan Öğrencilere Yönelik Avrupadaki Eğitsel Tanı ve Destek Hizmetleri İle Mesleki Eğitim Uygulamaların İncelenmesi Konulu Avrupa Birliği Projesi

**Kdz. Ereğli Rehberlik ve
Araştırma Merkezi Müdürlüğü**

PROJE ORTAKLARI:
1- Kdz.EREĞLİ İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
2- UZUN MEHMET MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
3- ÇAYCUMA REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Erasmus+

DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK AVRUPADAKİ EĞİTSEL TANI VE DESTEK EĞİTİM HİZMETLERİ İLE MESLEKİ EĞİTİM UYGULAMALARININ İNCELENMESİ

Kdz. Ereğli Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü koordinesinde, Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Uzun Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürlüğü ve Çaycuma Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü ile birlikte 10-24/05/2015 tarihlerinde Almanya ve 15-29/06/2015 tarihlerinde Hollanda'da toplam 26 kişinin katılımıyla projemiz gerçekleşmiştir.

Projemiz kapsamında , DEHB olan öğrencilerin Avrupa'daki tanılama, destek hizmetlerine ulaşmaları ve mesleki eğitime yönlendirilmeleriyle ilgili çeşitli gözlemlerde bulunulmuş, katılımcılar Almanya ve Hollanda'da eğitimlere katılarak konuyla ilgili sertifikalarını almışlardır.

Konu ülkemiz açısından değerlendirildiğinde, DEHB tanısının konulması tıbbi bir süreç olarak başlayan ve bir dizi ilaç kullanımı ile tedavi süreci uygulanan bir hastalık türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

DEHB tanısı konulan öğrencilerin , Talim Terbiye Kurulu tarafından kabul edilmiş bir destek eğitim programı olmadığından, rehabilitasyon ve destek eğitimi hizmetlerinden faydalanamamaktadırlar. Rehberlik Araştırma Merkezlerinden alınan raporlar ile birlikte okullarımızda sadece kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında ise bir dizi aksaklık yaşanmaktadır. Özel bir eğitimden geçmemiş öğretmenler tarafından yapılan kaynaştırma uygulamalarında bu öğrencilerin uygun gruplarda bulunmadıkları ve genellikle sınıf ortamını bozan çocuklar olarak değerlendirildikleri için sık sık ceza aldıkları gözlemlenmektedir. Bu şekilde uygulanacak olan kaynaştırma eğitiminin yeterli olmadığını söylemek mümkündür. Kaynaştırma eğitiminin konuyla ilgili seminerlerden geçirilmiş öğretmenler tarafından uygulanması gerektiği ve destek eğitim programlarına tabi tutularak öğrencilerin rehabilitasyon ve

destek eğitimi almaları gerektiği üzerinde hassasiyetle durulması gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira bu öğrenciler aşırı hareketlilik ve dikkat toplayamama gibi özelliklerinden ötürü uygun eğitim verilmediği takdirde akademik anlamda, zihinsel yetersizlikleri olmamasına rağmen, başarısızlığa sürüklenen bireyle olmaktadır.

Mustafa Kemal ATATÜRK'ün “ Eğitimde Feda Edilecek Fert Yoktur” düsturuyla hareket ettiğimizde bu öğrencilerin kendi kabul edilebilirliklerinin yükseltilmesi, davranış bozukluklarının giderilmesi, akademik başarılarının artırılması gibi konular ancak alanında konuya hakim ve yeterli donanımı sağlamış olan öğretmenler tarafından, öğrencilerin toplumla bütünleştirilmelerinin sağlanması amaçlanarak çözüme kavuşturulacak bir konudur. Gerek destek eğitim odalarında gerekse sınıflarda alacakları eğitimde DEHB tanısı konulan öğrencilerin sosyal kabulünü arttırmak oldukça önemlidir.

Ülkemizde DEHB tanılı bireyler açısından yaşanan bir diğer problem de öğrencilerimiz akademik veya mesleki eğitimi tamamladıktan sonra mesleğe yerleştirilmeleriyle ilgilidir. Eğitim hayatları boyunca uygun tedavi ve doğru bir eğitimden geçmeleri öğrencilerimizi mesleğe yerleşme aşamalarında avantajlı duruma getirecektir.

Aldıkları mesleki eğitim sırasında seçilen alan ve dallar kendilerine uygun olmayan zorlukta olduğu takdirde bu öğrencilerin başarısız olacakları açıktır. Tüm bireyler gibi DEHB tanılı bireylerde uygun iş koşullarında bireyin performansı ve iş yapabilirliği göz önünde bulundurulmadığı takdirde bireyler adaptasyon problemi yaşamaktadır. Bu açıdan özellikle DEHBli bireylerin iş gruplarını ve iş koşullarını doğru ayarlamak kendi performansları doğrultusunda ve kendilerine uygun iş sırası ve önem derecesi ayarlarını yapmak gerek mesleki eğitimlerinde gerekse işe yerleştirilmelerinden sonra büyük önem taşımaktadır.

İşte ülkemiz açısından gözlemlediğimiz bu gibi zorunluluk ve kısıtlamalar Kdz. Ereğli Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü olarak bizi konuyla ilgili bir proje geliştirmeye ve Avrupa'daki uygulamaları izlemeye sevk etmiştir.

Projemiz DEHB tanılı bireyler açısından üç önemli kısımda değerlendirilecektir. Bunlardan birincisi eğitsel tanılama, ikincisi destek eğitim ve üçüncüsü mesleki eğitim kısımlarıdır.

1. EĞİTSEL TANILAMA

Eğitsel tanılama süreci ülkemizde şu şekilde yapılmaktadır. Öncelikle aile okul öncesi dönemde çocuğuyla ilgili olarak en az 6 ay süre ile aşırı hareketlilik, dikkatini toplayamama, oyun sırasına uyamama, aşırı konuşma, kabul edilme arzusu, ellerde ayaklarda kıpır kıpır hareketler vb. davranışları gözlemliyorsa, hastanelerde çocuk psikiyatrisi tarafından uygulanacak olan gerekli testlerden sonra eğer DEHB özellikleri taşıdığına karar verilirse ilaç tedavisi uygulanmaktadır.

Okul çağındaki bireylerde ise eğer daha önce herhangi bir tanı konmadıysa sınıf öğretmenin, rehber öğretmenin gözlemleri ve ailenin gözlemlerinin ardından hastanelerin çocuk psikiyatri poliklinikleri tarafından tanılama yapılmaktadır. Öğrenciler ilaç tedavisi alarak yaşamlarına devam etmektedir. Eğitimle ilgili tedbirler alınabilmesi ise ancak Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine başvurmaları halinde kaynaştırma eğitimi alarak mümkün olmaktadır. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde ise hastane raporunda DEHB tanısı olmaksızın herhangi bir işlem yapılamamaktadır. Kurumlarımızda konuyla ilgili olarak uzman psikolog veya rehber öğretmen olması halinde dahi tanılama yapılamamaktadır.

Tanılama açısından bir diğer problem ise tanılamanın ancak ve ancak veli istemesi halinde yapılabilmesidir. Okulda öğretmenler tarafından yapılan gözlemlerde öğrencide DEHB şüphesi olsa bile veli istemediği takdirde öğrenci ile ilgili eğitsel değerlendirme süreci başlayamamakta, dolayısıyla DEHB tanısı almamakta ve uygun eğitimden yararlanamamaktadır.

Hollanda'da tanılmalarda şu sıranın izlendiği görülmektedir. Öğrencilerde DEHB şüphesi olduğu anda okul pedagoğu gerekli incelemeleri ve testleri (aile görüşmesi DSM 5) yapar, daha sonra öğrenci ile ilgili raporunu hazırlayarak öğrencinin hastane yönlendirmesini yapar ve gelen sonucun ardından okul için gerekli tedbirleri alarak öğrencinin eğitimini planlar. Konu ile ilgili olarak velinin itiraz hakkı yok denecek azdır. Bu süreçte veli karar mercii değil tanılama sürecinin sağlıklı yürütmesine katkı sağlayan ekip elemanı niteliğindedir. Tanılama ile ilgili kararlar tamamen okul ve hastanedeki uzmanlar tarafından güvenilir bir şekilde yapılmaktadır.

Almanya'da çocukla bağlantılı olan bireylerden, anne baba öğretmenden tüm bilgiler toplanır. Soru formları doldurulur. DISYPS-II Diagnostik- System für Psychische Störungen nach ICD-10 und DSM-IV für Kinder und Jugendliche-II ,CBCL,YSR testleri

uygulanır. Sonrasında ; Zeka Testleri (CFT1>5.3-9.5<

.HAWİK>6-16,11yaş

<,CFT20R>8,7-80<yaş) ,

Konsantrasyon -Testleri

(Continuous Performance Test

>4-57 yaş<,Testd2>9-

60yaş<KHV-VK>3-7 yaş) ve

Doktor tarafından görme,işitme,

nörolojik kontroller,EEG ve

EKG Kan tahlilleri yapılarak

tanılama yapılır.

Bireysel farklılıklar konusunda okulda yapılan çalışmaların ardından öğrencinin tanısı uzman doktorlara yönlendirilerek konulmaktadır. Zaten çocuklar doğumdan sonra düzenli doktor kontrolüne gitmesi ve bu kontrollerin dokümanlarının tutulması gerektiğinden, sorun yaşayan bir öğrencinin tanılanması daha kolay gerçekleşmektedir. Bu tanılmadan sonra tedavi süreci başlar. Her konuda farklı uzmanlaşma alanları var. Ergotrapistler Logopedistler psikiyatristler, öğretmenler, spor klüpleri ,anne babalar sorunun çözüm aşamalarında işbirliği içinde çalışmaktadırlar.

2. DESTEK EĞİTİM HİZMETLERİ

Öğrenci ile ilgili destek eğitim hizmetleri uygulamaları ülkemizde sadece okullarımızda kaynaştırma eğitimi şeklinde yürütülmektedir. Konu ile ilgili olarak yaşanan sıkıntılara yukarıda değinilmiştir. Tıbbi tanılama sürecinin ardından öğrenci Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine başvurarak kaynaştırma eğitimi alabilmektedir.

Hollanda'da uygulamanın şu şekilde işlediği görülmüştür. Öğrenciler DEHB tanısı almalarının ardından hastaneler tarafından bağlı buldukları sigorta kapsamında ücretsiz veya az bir ücretle yararlanabilecekleri rehabilitasyon sağlık merkezlerine yönlendirilmektedirler. Çoğunlukla ücretsiz olan ve pek çok seçenek içinden veli ve

hastanedeki uzman tarafından en faydalı olacak rehabilitasyon programı belirlenerek öğrencinin bu programlara gerekli görülen saat kadar katılımı sağlanmaktadır. Bu kapsamda yapılan ziyaretlerde öğrencilerin katılabildiği programları görebilmek adına Zorgboerderij NHS De Oldenhof At çiftliğine, engelli köyüne, Kristal engelli okuluna ziyaretler gerçekleştirilmiştir. yapılan bu ziyaretlerde rehabilitasyon programlarının daha çok toplumsal uyumla ilgili olduğu gözlemlenmiştir.

DEHB tanılı öğrenciler ile ve davranış bozuklukları olan öğrenciler normal öğrencilerle aynı sınıfta eğitim görmeye başlamışlardır. Her öğrencinin sorununa göre özel eğitim kapsamında aynı sınıfta bireyselleştirilmiş plan hazırlanarak eğitim verilmektedir. Bir sınıfta dörtten fazla sorunu olan öğrenci bulunmamaktadır. Bu açıdan kaynaştırma uygulaması ülkemizde benzerlik göstermektedir. Öğretmenin donanımlı ve bu konularda eğitim almış olması önemsenmektedir.

Almanya'da ise DEHB li öğrenciler için vakıflar tarafından kurulan özel okullar bulunmaktadır. Destek eğitimi amacıyla yönlendirme psikiyatri kliniklerine yapılarak oralarda konsantrasyon antrenmanları ve davranış antrenmanları yapılmaktadır. Bu okullar (Privates Gymnasium Essileng) farklı uzmanların çalıştığı (Sosyal pedogoglar, psikologlar, öğretmenler, gelişim uzmanları gibi.) bir ortamda öğrenciler için özel eğitim sağlamaktadırlar.

Öğrenciler, zeka seviyesinde bir düşüklük yok ise Devlet okullarında normal öğrencilerle eğitim görüp herhangi farklı bir uygulamaya tabi tutulmadan sorumlulukları tamamen aileye ait olacak şekilde eğitimlerine devam etmektedirler. Okul, doktora yönlendirilmesinde yardımcı olarak, tedavi sürecinde öğrenci davranışlarında değişiklik olmadığında başka bir okula yönlendirme konusunda gerekeni yapar. Almanya'da DEHB li bireylerin eğitim hayatları için belirlenmiş bir süreç yöntem teknik yoktur, uygulanmaz. Eğer bireylerin zeka durumları gittikleri okula uygun ise özel bir şey yapılmaz. Bunu anlamak için bazı testler yapılır.

Öğretmen öğrencinin teşhisi konulmuşsa tedavi süreci devam ediyorken hastalık ile ilgili bilgi edinebilir. Öğrenciyle bu konu ile ilgili sınıf içi anlaşmalar yapabilir. Fakat öğretmenin bu konuda zorunluluğu ve sorumluluğu yoktur.

3. MESLEKİ EĞİTİM UYGULAMALARI

Ülkemizde mesleki eğitim uygulamaları açısından DEHBli öğrenciler ile olmayan öğrenciler arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Öğrenciler gerek akademik liselere gerekse mesleki liselere girişte TEOG sınavına girmekte, sınavda başarılı oldukları takdirde tercih ettikleri ortaöğretim programına yerleşmektedirler. Meslek lisesi tercih eden

öğrenciler 9. sınıfı ortak okuduktan sonra 10. sınıfta kendi kabiliyetleri ve başarıları çerçevesinde uygun mesleklere yönlendirilmektedirler. DEHB tanımlı öğrenciler için bu okullarımızda da kaynaştırma eğitimi uygulanmaktadır. TEOG sınavına girerken öğrencilerimiz sınava girmeden önce Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine başvuruda bulunarak sınav tedbir hizmeti alırlar ve bu öğrencilere ek süre verilerek sınav uygulaması yapılır.

Konuyla ilgili olarak Hollanda'da alanında en iyi okullardan biri olan ROC Aventus okulu ziyaret edilmiş, uygulamalar hem teorik hem de pratik olarak yerinde gözlemlenmiştir. Öğrenciler Hollanda eğitim sisteminde diğer öğrenciler ile birlikte aynı basamaklara tabii olduklarından henüz çok erken sınıflarda gerekli incelemeleri ve gözlemleri yapılarak gidecekleri eğitim basamağı belirlenir. Bu kapsamda meslek okuluna devam edecek öğrenciler kendilerine uygun meslek programlarına dahil edilerek gözlemlenir, başarısız olmaları halinde başka uygun meslek programlarına yönlendirilmeleri yapılır.

Almanya'da , meslek yönlendirmeleri daha az riskli olan sosyal mesleklere yapılmaktadır. DEHB li bireylerin çok iyi yönlendirildiğinde başarılı bireyler olabileceği düşünülmektedir. Bu konuda yönlendirme yapılırken öğretmenin görüşü çok önemli olmakla beraber son kararın aileye aittir. Almanya'da eğitim politikası içerisinde DEHB öğrencilere özel bir çalışma yoktur. Sağlık sorunu olarak görüldüğü için sağlık sisteminde çözülmeye çalışılmaktadır.

Projemiz kapsamında çeşitli kültürel geziler yapılmış, Hollanda da Amsterdam ve Rotterdam şehirleri ile Belçika'ya (Brüksel) ve Almanya'ya kültürel amaçlı geziler düzenlenmiştir.

Almanya'da kültürel geziler kapsamında Almanya'nın Heidelberg şehri, Fransa'nın Paris, Strasburg şehirleri ve İsviçre'nin Zürih şehirlerine gidilerek Avrupa kültürü incelenmiştir.

Projemizin bizler açısından faydalı sonuçları olmuştur. Yapılan gözlemleri okullarımızda anlatarak DEHB'li öğrencilerimize yardımcı olabilmeyi amaçlıyoruz.